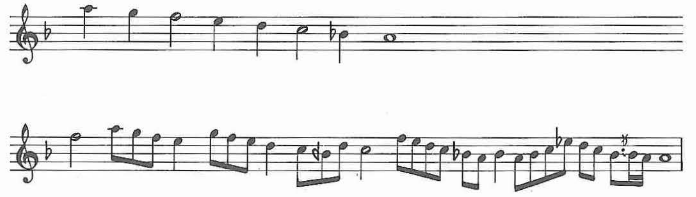ve kürdî makamının nağmeleriyle çok defa nîm-hisar perdesi de kullanılarak karar verilir. Donanımına, mûsiki nazariyatçılarından S. Arel, S. Ezgi ve E. Karadeniz ârıza olarak segâh bemolü koymuşlardır. Birleşik makamların özellikleri giriş bölümlerinden çok kararlarıyla ortaya çıktığından, burada donanıma karar kalıbı ârızalarının yazılması daha uygun olur. Makamın güçlüleri acem ve çârgâh perdeleri, durağı ise dügâh perdesidir. Bütün birleşik makamlar gibi inici seyir gösterir.

Acem-kürdî makamı dizisi ve seyir örneği

Altûnîzâde'nin zencîr usulündeki peşrevi, Zekâi Dede'nin remel usulündeki "Dildâr işitip velvele-i efgānım" mısraı ile başlayan bestesi, Kaptanzâde Ali Rızâ Bey'in devr-i hindî usulündeki "Leyl olur ki hüzn içinde her nefes bir âh olur" mısraı ile başlayan şarkısı bu makamda bestelenmiş meşhur eserlerdendir.

BİBLİYOGRAFYA :

S. Ezgi, *Türk Musikisi*, I, 229-230; IV, 264; H. Sadettin Arel, *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri*, İstanbul 1968, s. 119-120; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1983, s. 144, 566-567.

 Cinuçen Tanrıkorur

ACÎBE el-BAĞDÂDİYYE

(عجيبة البغدادية)

Acîbe bint Muhammed b. Ebî Gālib el-Bâkdârî el-Bağdâdiyye (ö. 647/1249-50)

Kadın muhaddis.

Dav'ü's-sabâh lakabıyla da bilinir. Bağdat'ta doğdu. Babasından ve zamanın meşhur âlimlerinden okudu. Abdullah b. Mansûr el-Mevsılî ve Ebü'l-Meâlî Muhammed el-Lemmâs'tan çeşitli kitaplar, hâfız Muhammed b. Ebû Bekir el-İsfahânî'den Begavî'nin *Şerḥu's-Sünne*'sini ve başka hadis kaynaklarını, Abdülhak el-Yûsufî'den de Şâfiî'nin *İḫtilâfü'l-ḥadîs*'i ile Buhârî'nin *et-Târîḫu'l-kebîr*'ini ve diğer çeşitli kitapları dinleyip rivayet etmiştir.

Acîbe, Mes'ûd es-Sekafî ve Ebû Abdullah er-Rüstemî tarafından kendilerine icâzet verilen âlimlerin son halkasını teşkil eder. Kendisinden de muhaddis Afîfüddin Muhammed el-Harrât, Sirâceddin Ebû Hafs Ömer el-Kazvînî ve Mahmûd b. Ali ez-Zâkıfî gibi meşhur âlimler muhtelif kitapları rivayet etmişlerdir. Şeyhlerini ve isnadlarını ihtiva eden on cüzlük bir meşyeha*sı bulunmaktadır.

Doksan üç yaşlarında iken Bağdat'ta vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, XXIII, 232-233; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51, V, 238; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, Kahire 1373-78/1954-59, V, 4-5; Kehhâle, *Aʿlâmü'n-nisâʾ*, Dımaşk 1378/1959, III, 257-258.

 Mücteba Uğur

ÂCİL

(العاجل)

Âcil, acl (عجل) kökünden, "bir şeyi zamanından önce isteyen, aceleci" kimse mânasına ism-i fâil olup "şu anda mevcut olan, hazır bulunan şey" anlamına da gelmektedir. Bu ikinci anlamda, ecl (اجل) kökünden türeyen ve "gelecekte olacak, henüz vakti gelmemiş şey" mânasına gelen âcilin (الآجل) karşıtıdır.

Acl kökünden türeyen âcil kelimesinin müennesi olan âcile (العاجلة), Arapça'da "dünya" ve "dünya hayatı" mânasına kullanılırken ecl kökünden türeyen âcilin müennesi âcile (الآجلة) de "âhiret" mânasına gelmektedir. Dünya mânasına âcile kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de yalnız başına zikredildiği gibi (bk. el-İsrâ 17/18; el-İnsân 76/27), âhiret kelimesiyle birlikte, onun karşıtı olarak da geçmektedir (bk. el-Kıyâme 75/20). Ayrıca acl kökünün diğer bazı müştakları yanında, "çok aceleci" mânasına mübalağalı ism-i fâil olan acûl kelimesi de insanın fıtrî bir özelliği olarak Kur'an'da zikredilmiştir (bk. el-İsrâ 17/11).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "ecl", "ʿacl" md.leri; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr* (nşr. Muhammed Züheyr eş-Şâvîş v.dğr.), Dımaşk 1384-88/1964-68, VIII, 441; Kurtubî, *el-Câmiʿ li-aḥkâmi'l-Ḳurʾân* (nşr. Ebû İshâk İbrâhim), Kahire 1386-87/1966-67, X, 226; XIX, 107, 150; Lisânü'l-ʿArab, "ecl", "ʿacl" md.leri; *Kāmus Tercümesi*, "ʿacl" md.

 Şevki Saka

ACLÂNİYYE

(العجلانية)

Rifâiyye tarikatının Muhammed b. Aclân el-Hüseynî'ye (ö. ?) nisbet edilen bir kolu (bk. RİFÂİYYE).

ACLÛN

(عجلون)

Ürdün'ün İrbit iline bağlı bir şehir.

Başşehir Amman'ın 73 km. kuzeybatısında, İrbit şehrinin güneyinde bulunmaktadır. Doğuda Hamâd, batıda Gavr, kuzeyde Yermük ve güneyde Vâdizzerkā ile çevrilidir; denizden yüksekliği 1000 m. kadardır. Nüfusu 1983'te 30.000 civarında olup çoğunluğunu Filistinli göçmenler teşkil etmekteydi.

Aclûn'un tarihî kalesi